EVATEMA
Forskning og ny viden om dagtilbud
Nº 26

Det tværprofessionelle samarbejde

DIN INDGANG TIL FORSKNING OM DAGTILBUD FOR BØRN

EVA
DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Forskning
Det pædagogiske blik for børnefællesskabet skal have plads.

Herning Kommune
Trygheden gør, at man kan sige, når noget er svært.

Dialogkort
Hvordan taler I om børn i udsatte positioner i det tværprofessionelle samarbejde?

Replik

Vi skal sammen blive klogere på det tværprofessionelle samarbejde

EVA TEMA – Nr. 26
Det tværprofessionelle samarbejde

© Danmarks
Evalueringsinstitut 2023

Eftertryk med
kildeangivelse er tilladt

Redaktion
Dina Celia Madsen (ansvh.)
Trine Beckett
Laura Detlefsen
Hanna Bjørnøy Sommersel
Line Buer Bjerre

Design
Essensen

Fotos
Unsplash, Pexels og Colourbox

Tryk
Stibo Complete A/S

ISBN
TRYKT 978-87-7182-655-5
WEB 978-87-7182-654-8

ISSN
TRYKT 2596-5353
WEB 2596-5352

Kvalitetsvurderet forskning i dagtilbud
Forskningsdatabasen NB-ECEC.org, der står for Nordic Base of Early Childhood Education and Care, samler hvert år kvalitetsvurderet forskning i dagtilbud fra Danmark, Norge og Sverige. EVA TEMA-hæfter tager afsæt i forskning fra forskningsdatabasen samt i anden viden og undersøgelser om dagtilbud.

Det er ikke altid nemt at være Sigurd, Anna eller Sophia i dagplejen, vuggestuen eller børnehaven. Det var det heller ikke for 10 eller 30 år siden. Der har nemlig altid været børn i udsatte positioner i dagtilbud. Børn med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser, sproglige vanskeligheder, økonomiske eller sociale udfordringer i familien. Det drejer sig om børn, som af den ene eller den anden grund har befundet sig i en udsat position i børnefællesskabet, og som har haft behov for støtte til at trives og udvikle sig sammen med de andre børn, ikke bare fra pædagogisk personale men også fra andre fagligheder som psykologer, ergoterapeuter, sundhedsplejersker m.fl.

Forskningen viser, at børnefællesskabet spiller en væsentlig rolle for børns trivsel og udvikling. At få en betydningsfuld plads i et fællesskab er i sig selv en beskyttelsesfaktor mod udsathed. Samtidig har antallet af børn i udsatte positioner i de senere år været stigende, viser undersøgelser fra blandt andre Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). Flere børn bliver diagnosticeret, det sker tidligere end før, og deres udfordringer er mere komplekse.

Det stiller øgede krav til pædagogisk personale og øgede krav til det tværprofessionelle samarbejde. Et samarbejde, der i forvejen er komplekst, fordi de udfordringer, børnene befinder sig i, er komplekse. Et samarbejde med flere forskellige faglige sprog, blikke og tilgange, der hver især skal have plads og samtidig mødes.

I dette nummer af EVA TEMA stiller vi skarpt på det tværprofessionelle samarbejde om børn i udsatte positioner. Fordi vi er nødt til sammen at blive klogere på, hvordan vi får det til at fungere bedst muligt. Den forskning, der findes på området, peger på en række udfordringer, som vi må forsøge at finde løsninger på.

Og samtidig er der heldigvis i praksis samarbejder, der fungerer, og hver dag gør en positiv forskel for børnene. Her i magasinet kan I læse om begge dele. Og lade det være anledning til en samtale i jeres dagtilbud og kommune om, hvordan I bedst muligt samarbejder tværprofessionelt om at tage godt hånd om børn i udsatte positioner.

God læselyst!

Dina Celia Madsen
Chef for dagtilbud
Danmarks Evalueringsinstitut

Indhold

Indblik 4

Derfor skal det pædagogiske blik for børnefællesskabet fylde mere

Forskerne Dorte Kousholt og Anja Stanek peger på, at børn i udsatte positioner har brug for støtte, der tager udgangspunkt i, at de er en del af et børnefællesskab.

Fakta 10

Tankevækkende tal

Vi har samlet vigtige nøgletal og citater om det tværprofessionelle samarbejde om børn i udsatte positioner. Overvej, hvordan tallene og citaterne matcher jeres oplevelser.

Case 12

Faste møder skaber tillid i Herning

Faste tværprofessionelle møder om børn i udsatte positioner skaber tillid og rum til at fokusere på det pædagogiske arbejde med børnefællesskabet.

Dialogkort 15

Hvordan ser det ud hos jer?

Brug spørgsmålene til at reflektere over, hvordan I samarbejder med andre fagligheder i kommunen om børn i udsatte positioner.

AF TRINE BECKETT

Forskere: Børnefællesskabet skal fylde mere i det tværprofessionelle samarbejde

Det tværprofessionelle samarbejde mellem pædagogisk personale, ergoterapeuter, psykologer og andre fagpersoner er etableret for at hjælpe børn i udsatte positioner. Men det pædagogiske blik for børnenes liv og udvikling i fællesskabet får sjældent tilstrækkelig plads i den tværprofessionelle dialog. Og det går ud over de børn, der egentlig skulle hjælpes.

”Når pædagogisk personale er blevet enige om, at der er grund til at kalde på særlige ressourcer, så kommer boksekampene – diagnoseproblematikkerne, tests eller ikke tests, kan der sendes flere penge til dagtilbuddet, ventetider… Den pædagogiske uvished betyder, at børnene risikerer at blive overladt til sig selv uden at modtage den fornødne hjælp og støtte.”

Så skarpt formulerer forsker Anja Stanek problematikken ved det tværprofessionelle samarbejde mellem personalet i dagtilbud og andre fagligheder omkring børn i udsatte positioner. Sammen med forsker Rolf Hvidtfeldt har hun undersøgt, hvordan den rådgivning, som pædagogisk personale får fra PPR, bringes i spil i den pædagogiske hverdag. Og konklusionen er klar: Der er brug for forbedring. Hvordan forbedringen præcis skal se ud, er der dog ikke helt så klare svar på. For de problemer, som samarbejdet er sat i verden for at løse, er komplekse, og det samme er det underliggende lovgrundlag. Men et af de elementer, der er et stort potentiale i at skrue op for, er det pædagogiske blik for børnefællesskabet og børnenes perspektiver på deres hverdag. Det viser både Anja Staneks forskning og undersøgelser fra fx Dorte Kousholt og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)[4, 5, 11, 12] (Den litteratur, som noterne refererer til, findes samlet på bagsiden, red.). Ellers risikerer de børn, man faktisk gerne vil hjælpe, at komme i klemme.

Vigtigt, men vanskeligt samarbejde

Det tværprofessionelle samarbejde mellem pædagogisk personale, PPR, sundhedsplejersker og andre specialister er etableret for at kunne tage hånd om problemstillinger, der er så komplekse, at de ikke kan løses af en enkelt faglighed. Det gælder støtte til børn med neuropsykologiske diagnoser som fx autisme eller ADHD, børn med fysiske handicaps eller børn, der af andre grunde er i en udsat position – fx ved at være i risiko for gentagne gange at blive afvist af de andre børn i at deltage i legen. Anja Stanek forklarer:

”Det er helt lavpraktisk og banalt. Forskellige faggrupper kan og ved noget forskelligt, som er relevant i forhold til børns problematikker. Hvis vi skal forstå et komplekst område kvalificeret, så er der behov for, at forskellige specialer kommer på banen,” siger forskeren.

Anja Stanek er lektor ved Institut for Psykologi på Syddansk Universitet og står bl.a. bag projektet Pædagoger i tværfagligt samarbejde om bekymringsbørn (2022).

Dorte Kousholt er lektor ved Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet. Hun har forsket i børns fællesskaber og overgange på tværs i deres hverdagsliv, forældreskab, familieliv, forældresamarbejde og samarbejde mellem dagtilbud og PPR.

Dina Celia Madsen er områdechef hos EVA, som blandt andet har undersøgt det tværfaglige samarbejde i rapporterne: Børn i udsatte positioner i dagtilbud og Udfordringer i understøttende arbejde af børn i udsatte positioner. Begge fra 2022.

> Der er flere børn, der bliver diagnosticeret, det sker tidligere end før, og der er sket en stigning i antal af børn med komplekse udfordringer."
>
> DINA CELIA MADSEN

Manglende koordination kan betyde øget mistrivsel

Kompleksiteten betyder dog også, at samarbejdet kan være svært at navigere i. Det viser blandt andet nedenstående citat fra en dagtilbudschef, der har deltaget i en undersøgelse fra EVA:

"I de meget komplekse sager er der rigtig mange spillere på banen. Og man får ikke altid koordineret godt nok eller har ikke stor nok viden om, hvad hinanden gør. For barnet og familien kan det meget konkret nogle gange betyde, at det tager rigtig lang tid med afgørelser og iværksættelse af indsatser, og det kan også betyde, at de ryger lidt rundt mellem forskellige instanser. Hvem tager den, og hvem går med den? Og konsekvensen af det er jo i hvert fald forlænget mistrivsel og nogle gange øget mistrivsel."

Stadig flere børn har brug for støtte

Området er samtidig præget en stadig større efterspørgsel på støtte, fortæller områdechef hos EVA, Dina Celia Madsen:

"Dagtilbuds- og PPR-chefer peger samlet set på, at der er flere børn i udsatte positioner i de almene dagtilbud i dag end tidligere. Der er flere børn, der bliver diagnosticeret, det sker tidligere end før, og der er sket en stigning i antal af børn med komplekse udfordringer." Anja Stanek peger på, at det øgede pres på PPR medfører ventetid, som i sig selv kan forværre børnenes vilkår:

"Vi ser en tendens til, at når pædagogerne er i tvivl om, hvordan de bedst muligt imødekommer og støtter de børn, de er bekymrede for, så stopper de pædagogiske indsatser. Næsten i afmagt. Og så risikerer børnene at blive overladt mere eller mindre til sig selv."

Det siger loven om børn i udsatte positioner

Lovgivning på dagtilbudsområdet vedr. børn i udsatte positioner går på tværs af dagtilbudsloven og serviceloven. I dagtilbudslovens formålsparagraf står, at dagtilbuddene har en opgave ift. at:

"Forebygge negativ social arv og eksklusion ved, at de pædagogiske tilbud er en integreret del af både kommunens samlede generelle tilbud til børn og unge og af den forebyggende og støttende indsats over for børn og unge med behov for en særlig indsats, herunder børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne."

Dagtilbudsloven § 1, stk. 3.

I Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer (2018) præciseres det, at særligt børn, der længerevarende befinder sig i udsatte positioner, er afhængige af, at det pædagogiske læringsmiljø opfatter forskellighed som en ressource og understøtter muligheden for deltagelse og medindflydelse til fælles glæde og engagement. Det fremgår derudover, at børn med betydelig og varig nedsat funktionsevne med særligt behov for støtte skal have behovene dækket efter serviceloven (jf. dagtilbudsloven § 4, stk. 3). Ifølge servicelovens § 32 kan støtten tilrettelægges i særlige dagtilbud eller i forbindelse med andre tilbud efter serviceloven eller dagtilbudsloven.[4]

Pædagogisk faglighed er tæt på fraværende

En af de store udfordringer i det tværprofessionelle samarbejde er, ifølge Anja Stanek, at den pædagogiske faglighed er fraværende. Der sker, hvad hun kalder en psykologisering, som handler om, at pædagogisk personale i deres efterspørgsel på hjælp overtager begreber og børnesyn fra en neuropsykologisk og diagnoseorienteret tankegang, hvor børn vurderes ud fra tests – sprogtests, intelligenstests og psykologiske tests.

"Vi kan se i vores forskning, at pædagoger ofte påtager sig psykolog-dialekten og taler om tests og særlige foranstaltninger. I de materialer, der bliver taget i brug for at samarbejde med PPR, der forsvinder børnefællesskabet helt ud. Men en test undersøger ikke børnenes egne perspektiver eller deres sociale liv. Systemet er bare sådan, at det er tests, der afgør, om man får ekstra ressourcer eller kan sætte visitationsprocesser i gang."

Børns udvikling sker i fællesskaber

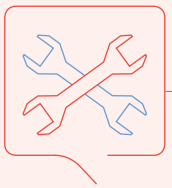
Dorte Kousholt, der forsker i børnefællesskaber, børn i udsatte positioner og samarbejdet mellem PPR og pædagogisk personale, nikker genkendende til Anja Staneks analyse. Procedurerne i det tværprofessionelle samarbejde har tendens til at snævre fokus ind, så man får et mere individualiseret blik på barnet – stik imod den viden vi har om børns udvikling og stik imod intentionerne i dagtilbudsloven. Her ses udsathed i relation til det pædagogiske læringsmiljø, som det er en pædagogisk opgave at tilpasse og arbejde med, så alle børn får deltagelsesmuligheder i hverdagen. Dorte Kousholt forklarer:

"Børns udvikling er grundlæggende set social. Sprogudvikling, motorisk udvikling, det, vi forstår som noget, der er knyttet til det enkelte barn, udvikles i sociale situationer sammen med andre børn. Udfordringen er, at situationer, hvor vi er bekymrede for børn og deres trivsel, ofte er situationer, som er forbundet med pres. Personalet kan være afmægtige. Og det kan medføre en tendens til at falde tilbage i individrettede forståelser – også ind i det tværprofessionelle samarbejde, hvor møderne primært kommer til at handle om enkeltbørn og enkeltsager."

Både PPR og pædagogisk personale savner fokus på fællesskabet

Forskeren understreger, at tendensen er frustrerende ikke bare for pædagogisk personale, men også for PPR.

"Både fra PPR og det pædagogiske personales side kan man opleve en frustration over, at det er svært at fastholde et kontekstuelt perspektiv på barnet. Personalet i dagtilbud fortæller om oplevelser med, at PPR kommer med et udredningsforløb med fokus på et enkelt barn og nogle anbefalinger, som kan være svære at omsætte i den pædagogiske praksis. Og medarbejdere fra PPR fortæller om, at når de kommer ud i dagtilbuddene, så er det pædagogiske personale så pressede og så frustrerede, at det mest af alt handler om at få bekræftet, at der var noget galt med det barn," siger Dorte Kousholt.

Staneks undersøgelse peger på, at samarbejdet med PPR, som er helt centralt i det tværprofessionelle samarbejde, kun nævnes kort i dagtilbudsloven og slet ikke i serviceloven. Dagtilbudsloven nævner kun PPR, men angiver ingen rammer for samarbejdet eller PPR's forpligtelser. De er til gengæld udfoldet i folkeskoleloven, der har en hel bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, hvori rammer for pædagogisk-psykologiske vurderinger mv. indgår.

Ifølge Staneks undersøgelse betyder det, at ansvaret for de tidlige indsatser ligger hos kommunalbestyrelserne, "som igen er mere forpligtede på bekendtgørelsen for folkeskolens indsatser end over for et tilsyneladende uklart og/eller hullet lovgivningsgrundlag for de yngste."[15]
Stanek peger på, at den manglende præcision i beskrivelsen af det tværprofessionelle samarbejde betyder, at der er store forskelle kommunerne imellem. Der mangler klare rammer at navigere efter.

Definition: Børn i udsatte positioner

Børn i udsatte positioner anses i tråd med den styrkede pædagogiske læreplan som en sammensat gruppe. Det at være i en udsat position er dynamisk og kontekstbestemt, og et barn kan derfor være i en udsat position i kortere eller længere tid. Det kan bl.a. være forbundet med en social og/eller økonomisk udsat familiebaggrund, psykiske og fysiske funktionsnedsættelser samt børn, der er i risiko for at blive marginaliseret i forhold til fællesskabet i dagtilbuddet. [4,5]

Pædagogisk usikkerhed skygger for pædagogisk viden

EVA's undersøgelser vidner også om, at det pædagogiske blik for børnefællesskabet og den pædagogiske faglighed har tendens til at forsvinde i det tværprofessionelle samarbejde. Det kan komme til syne ved, at det pædagogiske personale tillægger viden fra forvaltningens specialister stor værdi, samtidig med at de ikke i tilstrækkelig grad genkender deres egen pædagogfaglige viden som relevant i det tværprofessionelle samarbejde om børn i udsatte positioner, fortæller Dina Celia Madsen:

"Det kan handle om, at det pædagogiske personale enten ikke har fået de rette kompetencer med sig fra bl.a. uddannelse eller simpelthen over tid har mistet tilliden til deres egen professionelle formåen set i relation til forvaltningens specialister, fx i form af psykologer fra PPR, i forhold til at hjælpe eller støtte børn i udsatte positioner. På den måde kommer de til at skygge for det, de reelt kan gøre for børnene," siger Dina Celia Madsen og peger på, at usikkerheden også kan bunde i en opfattelse af, at børn i udsatte positioner i højere grad er en opgave for specialtilbud:

"Det kan handle om en forståelse hos det pædagogiske personale af, at specialtilbud er bedre til at tage sig af barnet end det almene tilbud. Det kan i nogle tilfælde være rigtigt, men forståelsen kan i sig selv være en barriere for, at dagtilbuddene faktisk får opbygget viden og kompetencer på området."

> "Udfordringen er, at situationer, hvor vi er bekymrede for børn og deres trivsel, ofte er situationer, som er forbundet med pres.
>
> DORTE KOUSHOLT

Børn i udsatte positioner er en del af kerneopgaven

Men hvad er der så mere konkret brug for for at komme nærmere et tværprofessionelt samarbejde, der også tilgodeser børnenes liv og udvikling i fællesskabet? Der er ingen lette løsninger. Men der er elementer at skrue på. Dina Celia Madsen peger på, at det helt grundlæggende er vigtigt at forstå arbejdet med børn i udsatte positioner som en del af den pædagogiske kerneopgave og ikke som en barriere for at lykkes med "den rigtige opgave".

"Der er brug for at arbejde med det pædagogiske mindset og gøre det klart, at børn i udsatte positioner er en del af et mangfoldigt børnefællesskab. Det betyder selvfølgelig ikke, at man skal stå alene med opgaven, eller at man ikke skal have ordentlige rammer

for arbejdet. Og der kan også være børn, som har bedre af andre tilbud. Men børn i udsatte positioner er en del af kerneopgaven," siger Dina Celia Madsen.

Børnefællesskabet skal have større plads

Dorte Kousholt peger på, at børnenes udvikling i børnefællesskabet skal have en langt større plads i den tværprofessionelle dialog.

"Når vi flytter fokus fra at udrede og behandle enkeltbørn til børnenes betingelser for at deltage – så får vi også øje på betydningen af de voksnes samarbejde, vores måder at strukturere praksis på. Derfor flytter det den faglige opgave – og dermed også, hvad samarbejdet skal handle om. Det flytter vores fokus og behov for viden – fra viden om fx diagnoser til viden om, hvordan børns deltagelsesmuligheder forskellige steder kan spille sammen – hvordan voksne forskellige steder kan støtte børnenes udvikling derfra, hvor de står, og i forhold til de muligheder, de har."

Specialindsatser skal udvikles tæt på den pædagogiske hverdag

Dorte Kousholt mener, at der er brug for både at gentænke, hvad specialiserede indsatser går ud på, og at bringe indsatserne tættere på den pædagogiske hverdag, med blik for hvordan det pædagogiske læringsmiljø enten understøtter eller modarbejder børnenes deltagelsesmuligheder.

"Fx kan man have fokus på, hvordan der i samarbejdet kan skabes betingelser for, at PPR kan få bedre indblik i den hverdag, der er i dagtilbud," siger Dorte Kousholt og nævner som eksempel, at man nogle steder arbejder med, at PPR kan få en regelmæssig gang i dagtilbuddet og fx lave observationer i samarbejde med personalet.

Vi skal forstå, hvad børnene vil vise og fortælle

Endelig peger Anja Stanek på, at der i det tværprofessionelle samarbejde skal skabes plads til børnenes perspektiver. I stedet for at ty til at regulere børn, så de passer ind i de strukturer, vi har skabt, skal vi blive bedre til at holde fast i at undersøge, hvad børnene vil vise og fortælle os og forstå, både hvad de trives med, men også hvad der forstyrrer dem i verden, siger Anja Stanek:

"Børn vil noget i verden. Det er vi nødt til at forstå. Det er ikke altid, de skal have lov til det, de gerne vil, men vi skal forstå, hvad de gerne vil. Man kan se på børnefællesskabet som et sammenhængende samfundsmæssigt perspektiv. Man kan *ikke* være indenfor eller udenfor. Men man kan deltage på gode eller virkelig ærgerlige måder."

Det handler altså ikke om at tage børnene væk fra fællesskabet, men at skabe rammer for, at de kan være med på en god måde, slutter Anja Stanek:

"Vi skal se på, hvordan vi bedst muligt kan sørge for, at de er tæt på de andre børn, så vi stadig understøtter, at de kan øve sig på at være med og i sidste ende opleve, at de mestrer at deltage i børnefællesskabet."

> "Det handler altså ikke om at tage børnene væk fra fællesskabet, men at skabe rammer for, at de kan være med på en god måde.
>
> ANJA STANEK

AF TRINE BECKETT

Tankevækkende TAL

Vi har samlet nogle nøgletal for det felt, som det tværprofessionelle samarbejde drejer sig om. Overvej, hvordan de matcher jeres oplevelser. Er der er tal eller citater, der overrasker jer? Er der tal eller indsigter, I kan genkende, og som kan være brugbare i en dialog i det tværprofessionelle samarbejde i jeres kommune? Og i givet fald hvordan?

1:5

børn vokser op under omstændigheder, der går ud over barnets trivsel, læring og udvikling.[6]

8%

af danske børn i gruppen 0-9-årige bliver diagnosticeret med en psykisk udviklingsforstyrrelse eller anden psykisk sygdom.[9]

> "Vi har en overvægt af børn, som trives dårligt. Som begynder at slå på de andre børn og voksne. Det er 3-4-årige børn, og de forsøger jo at fortælle os noget. [...] De andre børn vil ikke lege med dem. For 10-15 år siden fandtes der ikke så mange vrede børn".[5]
>
> PPR-CHEF, PROVINSBYKOMMUNE

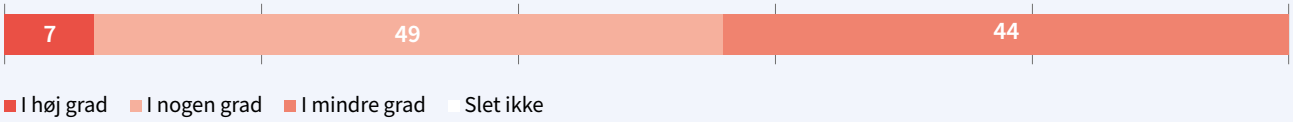
100 %

af dagtilbudscheferne oplever i større eller mindre grad, at der er børn i deres kommune, som ikke får den hjælp, de har brug for.[5]

93 %

af PPR-lederne oplever i meget lav grad, i lav grad eller i nogen grad, at kommunen lykkes med at hjælpe børn og unge i psykisk mistrivsel, der har behov for det.[1]

Dagtilbudschefens oplevelse af, om der er børn i kommunen, som ikke får den hjælp, de har brug for

> En konsekvens for børn bliver, at de kommer dårligere af sted i livet, end vi i virkeligheden kunne hjælpe dem til. Jeg kan simpelthen have en bekymring for, om vi får hjulpet de her børn godt nok, og om vi kunne have gjort det bedre i dagtilbuddene, om vi kunne have gjort det bedre tidligere.[5]
>
> DAGTILBUDSCHEF, OPLANDSKOMMUNE

4.635

underretninger blev der ifølge tal fra Danmarks Statistik lavet på 1-5-årige børn i dagpleje, daginstitution, fritidshjem, klub eller SFO i 2021. I 2015 var det samme tal 3.427.

Det vil sige en stigning på ca.

35 %

Langt størstedelen af underretningerne sker, når barnet er fem år.[7] Stigningen i antal underretninger kan både være udtryk for øget fokus på og et øget antal børn i udsatte positioner.

Hvem er børn i udsatte positioner?

Børns udsathed kan skyldes familiemæssige og strukturelle faktorer, fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, sprogvanskeligheder og det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet.[5]

Sprogvanskeligheder kan placeres under funktionsnedsættelser eller familiemæssige og strukturelle faktorer, alt afhængigt af hvad der har betydning for vanskelighederne. Men sproglige vanskeligheder får sin egen plads, fordi de kan hæmme børns adgang til leg og dermed børnefællesskabet og altså har meget stor betydning for barnet.[9] Børn, som har et stort ordforråd i vuggestuealderen, får bedre afgangskarakterer i 9. klasse i flere forskellige fag. Det viser ny forskning fra TrygFondens Børneforskningscenter.[3]

Hvad angår det pædagogiske læringsmiljø, så kan et barn være i en udsat position i børnefællesskabet, men den udsatte position kan også skabes eller forstærkes i dagtilbuddet – fx gennem den måde, dagligdagen tilrettelægges og udspiller sig. Lige meget hvad vil udsathed altid komme til syne og blive mødt på bestemte måder afhængigt af det pædagogiske læringsmiljø.

Den litteratur, som noterne refererer til, findes samlet på bagsiden.

Case

AF TRINE BECKETT

Samarbejdsmodel i Herning vil tættere på pædagogisk praksis

Faste tværprofessionelle møder, hvor forældrene også er med, skal sikre, at samarbejdet om børn i udsatte positioner har fokus på børnenes hverdag og det pædagogiske arbejde med børnefællesskabet. Indtil videre er erfaringen, at de faste møder skaber tillid og gør det lettere at bringe forskellige fagligheder i spil, lyder det fra dagtilbudsleder i Galaxen, Susanne Kondrup.

Siden august 2022 har dagtilbudsleder Susanne Kondrup, børnehuset Galaxen i Herning, haft månedlige såkaldte samarbejdsmøder i kalenderen. Samarbejdsmøderne tæller ud over Susanne Kondrup selv eller en pædagogisk leder, en stuepædagog, institutionens AKT-pædagog, en PPR-psykolog, en sundhedsplejerske, en pædagogisk vejleder og evt. andre støttepersoner, plus forældrene til et konkret barn. Møderne er en del af kommunens nye model for tværprofessionelt samarbejde, der blandt andet har til formål at øge fokus på trivsel i børnefællesskabet og på det praksisnære pædagogiske arbejde i børnenes læringsmiljø.

Om Galaxen

Galaxen er en daginstitution med børn i alderen 0-6 år. Der er fire vuggestuegrupper, tre børnehavegrupper, én før-skolegruppe og to specialgrupper. Galaxen har fokus på små enheder, nærvær, overskuelighed og tryghed for børn og voksne.

Fast mødestruktur opbygger tillid

Samarbejdsformen med den faste mødestruktur er stadig ny for Susanne Kondrup og hendes personale, men hun vurderer, at den kan komme til at fungere godt, fordi man møder de samme fagpersoner hver gang og lærer hinanden at kende på tværs. Det skaber en tryghed, som giver plads til at lytte til hinanden og blive klogere undervejs.

”Man opbygger tryghed ved at have de samme samarbejdsrelationer i en lang periode. Trygheden gør, at man tør at blotte sig selv ved at sige, at noget er svært, og også at man tør at stå fast på sin faglighed. Vi er i øvefasen med relationerne. Men jeg oplever, at der er stor tillid i arbejdet, og vi kan give hinanden konstruktiv kritik og følge op på, hvad der fungerer, og hvad der kan blive bedre næste gang,” siger Susanne Kondrup.

Forældrene inddrages fra start

Samarbejdsmøderne suppleres af jævnlige koordinationsmøder, som afholdes uden forældre, og hvor fokus først og fremmest er på trivselsfremmende tiltag i børnegrupperne samt status og justering af formen på det tværprofessionelle samarbejde. Dertil kommer netværksmøder, hvor man håndterer større bekymringer. Deltagerne her er ud over dagtilbudsledelse og forældre også en socialrådgiver samt evt. relevante ressourcepersoner som fx PPR eller pædagogisk vejleder. Det kræver lidt kalendergymnastik, når alle møder skal lægges fast,

erkender Susanne Kondrup. Til gengæld betyder den nye samarbejdsmodel, at der ikke er ventetid på at komme i kontakt med PPR-psykologer og andre støttefunktioner. Den betyder også, at forældrene bliver inddraget med det samme, når der opstår bekymring for et barn. Og det er en særskilt pointe, fortæller Mette Wemmelund, leder af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR):

”Vi tager forældrenes perspektiver lige så alvorligt som dagtilbuddets eller PPR’s, hvilket giver os en bredere forståelse af problemstillingen fra start. Det kan godt være, at et barn skal testes, men vi holder fast i også at fokusere på barnets pædagogiske læringsmiljø i hverdagen. Vi får flere blikke på, hvordan vi kan hjælpe, og vi får begge barnets arenaer med fra start – hjemmet og dagtilbuddet,” siger Mette Wemmelund.

Mere fokus på pædagogisk faglighed

Herning har i udviklingen af samarbejdsmodellen ladet sig inspirere af forskningen, som netop viser, at det tværprofessionelle samarbejde ofte medfører en forskydning fra det pædagogiske blik på barnet i retning af et mere psykologisk blik. Mere konkret går man ofte fra at se på, hvordan man kan støtte barnet i børnefællesskabet og i det pædagogiske læringsmiljø, til at teste og lave handleplaner for det enkelte individuelle barn (se desuden artikel side 4-9). For at imødekomme dette har man ændret sammensætningen af deltagere på tværprofessionelle møder.

> Man opbygger tryghed ved at have de samme samarbejdsrelationer i en lang periode.
>
> SUSANNE KONDRUP

”Tidligere involverede vi socialrådgiverne i de indledende møder og samtaler om bred, forebyggende trivsel. Men det endte tit med, at vi kom til at tale om de børn, der havde det sværest. Nu involverer vi i stedet flere pædagogisk-didaktiske vejledere i de tværfaglige møder, der har fokus både på barnets trivsel og barnets trivsel i børnefællesskabet. Socialrådgiverne arbejder forebyggende, ved at de sidder i dagtilbuddene på faste tidspunkter. Hvor længe og hvor ofte afhænger af dagtilbuddets børnetal.”

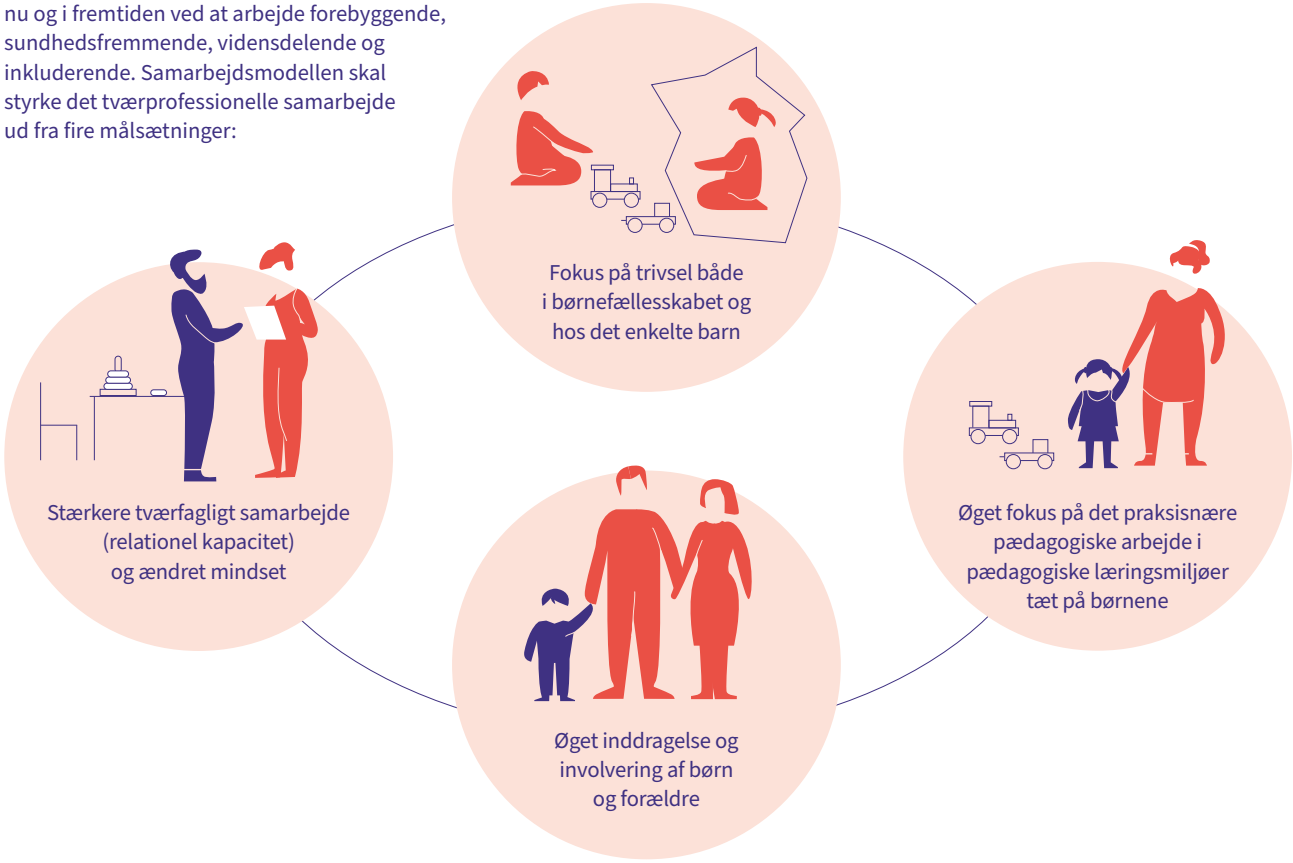
Mette Wemmelund
er leder af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR).

Susanne Kondrup
er dagtilbudsleder i børnehuset Galaxen i Herning.

Om samarbejdsmodellen

Samarbejdsmodellen er en videreudvikling af den såkaldte Herningmodel, der har som mål at sikre børn og unge det bedst mulige liv nu og i fremtiden ved at arbejde forebyggende, sundhedsfremmende, vidensdelende og inkluderende. Samarbejdsmodellen skal styrke det tværprofessionelle samarbejde ud fra fire målsætninger:

PPR-psykologer opleves som medspillere

Socialrådgiverne giver råd og sparring til både medarbejdere og forældre om sagsgange, underretninger, ansøgninger om støtte osv. Susanne Kondrup tror på, at det kommer til at fungere godt, men at det kræver, at man sammen øver sig i at bruge det. Hun oplever også, at de psykologer, som er med på samarbejdsmøderne og også kommer i børnehuset, har en god forståelse af pædagogisk praksis.

> ”Psykologen er en god medspiller, også hvis der er brug for at få sparring på en børnegruppe.
>
> SUSANNE KONDRUP

”Psykologen er en god medspiller, også hvis der er brug for at få sparring på en børnegruppe. De kommer med andre øjne, men er gode til at forholde sig til vores virkelighed og lytte til det, vi oplever som pædagogisk personale. Andre psykologer fx fra psykiatrien taler i mindre grad ind i vores pædagogiske hverdag.”

Stærke relationer styrker samarbejdet

Mette Wemmelund understreger, at selv om samarbejdsmodellen umiddelbart fungerer efter hensigten, betyder det ikke, at det bare er let at fastholde det dobbelte blik på både barnet og barnet i det pædagogiske læringsmiljø.

”Det kræver et stærkt fagligt kompas. Vi kommer let i et krydspres. Ikke mindst fordi også forældrene er optaget af årsagen til, at barnet ikke trives, og ikke altid forstår, at løsningen ikke er en handling, men en proces. Der er et stort ydre pres, som handler om at give børn diagnoser – også fordi det er gennem diagnoser, at der kan bevilges midler til støtte,” siger Mette Wemmelund. Hun slutter, hvor Susanne Kondrup startede. Nemlig at det tværprofessionelle samarbejde især lykkes, når kendskabet og tilliden til hinanden er på plads.

”Vi bruger meget krudt på at opbygge relationel kapacitet. Det gør det lettere at arbejde sammen om at finde gode løsninger og i den proces være systematisk nysgerrige og lyttende over for hinandens perspektiver. Og på den måde er vi en heldig forvaltning. Vores medarbejdere sidder på rådhuset i de områder, de betjener. Socialrådgiverne, sundhedsplejen og PPR sidder på samme gang. Det betyder meget i forhold til at bygge bro og at opbygge tillid til hinanden, som understøtter videndeling om børn i dagtilbuddet og i sidste ende kommer børnene til gode.”

Dialogkort

Det tværprofessionelle samarbejde

Det tværprofessionelle samarbejde mellem pædagogisk personale, PPR, ergoterapeuter, sundhedsplejersker og andre specialiserede faggrupper er etableret for at kunne tage godt hånd om børn i udsatte positioner. Brug spørgsmålene nedenfor til at reflektere over, hvordan det pædagogiske blik kommer til udtryk og får plads i jeres samarbejde med andre fagligheder i kommunen.

Du finder alle EVA's dialogkort på vores hjemmeside www.eva.dk

Børn kan komme i en udsat position i dagtilbuddet af mange forskellige grunde.

- Hvordan forstår I "børn i udsatte positioner" hos jer?
- Hvordan taler I generelt om børn i udsatte positioner i det tværprofessionelle samarbejde?

Børns udvikling er grundlæggende social og foregår i børnefællesskaber. Men forskning viser, at procedurerne i det tværprofessionelle samarbejde har tendens til at snævre fokus ind, så man får et mere individualiseret blik på barnet.

- Hvilken rolle spiller børns deltagelse i dagtilbuddets børnefællesskaber i jeres tværprofessionelle dialoger?

Forskning viser også, at det tværprofessionelle samarbejde kan fremme en diagnoseorienteret tankegang, hvor børn vurderes ud fra tests – sprogtests, intelligenstests og psykologiske tests – og i mindre grad imødekommer børnenes egne perspektiver.

- Hvilken rolle spiller børnenes perspektiver i jeres tværprofessionelle samarbejde?
- Hvordan indgår børnenes perspektiver i indstillinger og procedurer?

Nedenfor finder du referencer til mere litteratur om det tværprofessionelle samarbejde om børn i udsatte positioner. Henvisningerne i magasinet refererer til de røde tal ud for referencerne.

1
Bjørnholt, B. & Thøstesen, A. (2021). *Kortlægning af PPR-ledernes oplevelse af de kommunale indsatser.* Udgivet af VIVE.

2
Børns Vilkår. (2019). *Tryghed i børnehøjde.*

3
Dale, P. S., Paul, A., Rosholm, M., & Bleses, D. (2022). "Prediction from early childhood vocabulary to academic achievement at the end of compulsory schooling in Denmark". *International Journal of Behavioral Development, Volume 0.* https://doi.org/10.1177/01650254221116878

4
EVA. (2022). *Børn i udsatte positioner i dagtilbud. National kortlægning af kommuners understøttende arbejde.*

5
EVA. (2022). *Udfordringer i understøttelse af børn i udsatte positioner. En national undersøgelse blandt dagtilbudschefer.*

6
EVA. (2010). *Sprogvurderinger på dagtilbudsområdet og børnenes resultater.* København: Danmarks Evalueringsinstitut. **ROCKWOOL Fonden.** (2019). "Børns udvikling af sproglige færdigheder har social slagside". *Nyt fra ROCKWOOL Fonden,* August 2019. **Jensen, B., Holm, A., Allerup, P., & Kragh, A.** (2009). *Effekter af indsatser for socialt udsatte børn i dag institutioner.* HPA-projektet. **Ringsmose, C., & Svinth, L.** (2019). *Virkningsfuldt pædagogisk arbejde i dagtilbud* (1. udgave). DPU, Aarhus Universitet.

7
EVA på baggrund af tal fra Danmarks Statistik**.** *UND1:Underretninger vedr. børn efter administrationskommune, underrettere, alder og køn.*

8
Hedegaard, Janne, m.fl. (2022). *På tværs, en undersøgelse af samarbejde om børn i mistrivsel,* NUBU.

9
Holstein, B. E., Henriksen, T. B., Rayce, S. B., Ringsmose, C., Skovgaard, A. M., Teilmann, G. K., & Væver, M. S. (2021). *Mental sundhed og psykisk sygdom hos 0-9-årige børn.* København: Vidensråd for Forebyggelse.

10
Kirkeby, J.V. (2021). "Tværfagligt samarbejde omkring bekymringsbørn i daginstitutionen". *I:* **Munck, C. & Kirkeby, J. V.** (red.), *Udsatte børn eller udsatte miljøer? Med daginstitutionslivet i fokus* (1. udgave, s. 87-104). Dafolo.

11
Kousholt, D. & Lentz, J. (2021). *"Hvordan skabes et styrket PPR? – Aktuelle bevægelser og dilemmaer".* Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift, 58 (2), 3-7.

12
Kousholt, D., Stanek, A., m.fl. (2022-2025). *SamHver – Samarbejde om børns trivsel i hverdagslivets fællesskaber.* DPU, Aarhus Universitet, i samarbejde med UCL.

13
Moesby-Jensen, C. K., Ejrnæs, M. & Andersen, M. L. (2019). "*Myndighedsopgaver og helhedssyn i det tværprofessionelle samarbejde omkring børn og unge med autismespektrumforstyrrelser eller ADHD".* **I: Moesby-Jensen, C. K.** (red.). *Diagnoser i myndighedsarbejde. Børn og unge med autisme og ADHD.* Frederiksberg: Samfundslitteratur.

14
Petersen, K. E. (2022). *Pædagogisk indblik 20. Tidlige forebyggende indsatser, opsporing og underretning i dagtilbud - rettet mod børn i risiko for mistrivsel.* DPU, Aarhus Universitet, Nationalt Center for Skoleforskning: Aarhus Universitetsforlag.

15
Stanek, A. og Hvidtfeldt, R. (2022). *Pædagoger i tværfagligt samarbejde om bekymringsbørn.* AAU og SDU.

DIN INDGANG TIL FORSKNING OM DAGTILBUD FOR BØRN

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk